03/04/2026

Επιστημονικό συνέδριο για τους παλαιούς ναούς της πόλεως των Ιωαννίνων

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ιωαννίνων

Image not found or type unknown

Τα Ιωάννινα δεν είναι μόνο οι δρόμοι, η λίμνη και το Κάστρο τους. Είναι οι σιωπηλοί μάρτυρες των αιώνων, οι ιστορικοί τους ναοί, που ορθώθηκαν με τα ρούβλια των ευεργετών και τον ιδρώτα των μαστόρων της πέτρας για να κρατήσουν ζωντανή την πίστη και την εθνική ταυτότητα στις πιο σκοτεινές ώρες της Οθωμανοκρατίας.

Είναι ο πρώτος Μητροπολιτικός Ναός του Παντοκράτορα, εντός του Κάστρου που χάθηκε στην ιστορία και η αρχαιολογική σκαπάνη δεν έχει καταφέρει να ανακτήσει την μνήμη του.

Είναι οι θρύλοι που συνοδεύουν τις εκκλησιές αλλά και ο μεγάλος αγώνας για την συντήρηση και την ανάδειξή τους.

Η Ιερά Μητρόπολις Ιωαννίνων, η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, η Εφορεία Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων και το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος – Τμήμα Ηπείρου ένωσαν δυνάμεις και σε ένα διήμερο συνέδριο παρουσίασαν τους ορθόδοξους ναούς των Ιωαννίνων.

Η Πρόεδρος της Εταιρείας, Κατερίνη Λιάμπη, στην εναρκτήρια ομιλία της, περιέγραψε μια πόλη που «αναπνέει» μέσα από τα καμπαναριά και τους θόλους των ναών της, αναδεικνύοντας τη διαδρομή τους από τον 19ο αιώνα μέχρι σήμερα.

Το συνέδριο δεν αποτέλεσε μια απλή θρησκευτική αναφορά, αλλά μια βαθιά επιστημονική τομή. Αρχαιολόγοι, αρχιτέκτονες, ιστορικοί και συντηρητές «συνομίληυσαν» για να αποκωδικοποιήσουν τα μυστικά της νεοελληνικής εκκλησιαστικής παράδοσης.

Από τον Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Αθανασίου μέχρι την Περίβλεπτο και την

Αγία Μαρίνα, αναλύθηκε η τυπολογία, η μορφολογία και η εξαντλητική δουλειά συντήρησης των τοιχογραφιών και των ξυλόγλυπτων τέμπλων που κοσμούν την πόλη.

Η Πρόεδρος της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών Κατερίνη Λιάμπη έκανε ιδιαίτερη μνεία στους Μαστόρους της Πέτρας από την Κόνιτσα, το Πωγώνι και τα Τζουμέρκα, που «αρμολόγησαν με καλλιτεχνική πνοή» τους ναούς, αλλά και στους Μεγάλους Ευεργέτες της Διασποράς.

Οι Ζωσιμάδες, ο Χατζηκώστας και η Ελισάβετ Καστρισόια, Αγγελική Παπάζογλου, είναι μερικοί μόνο από εκείνους που προσέφεραν ρούβλια και φιορίνια για να κρατηθεί όρθια η πίστη και τα γράμματα υπό την Οθωμανική κυριαρχία.

Image not found or type unknown

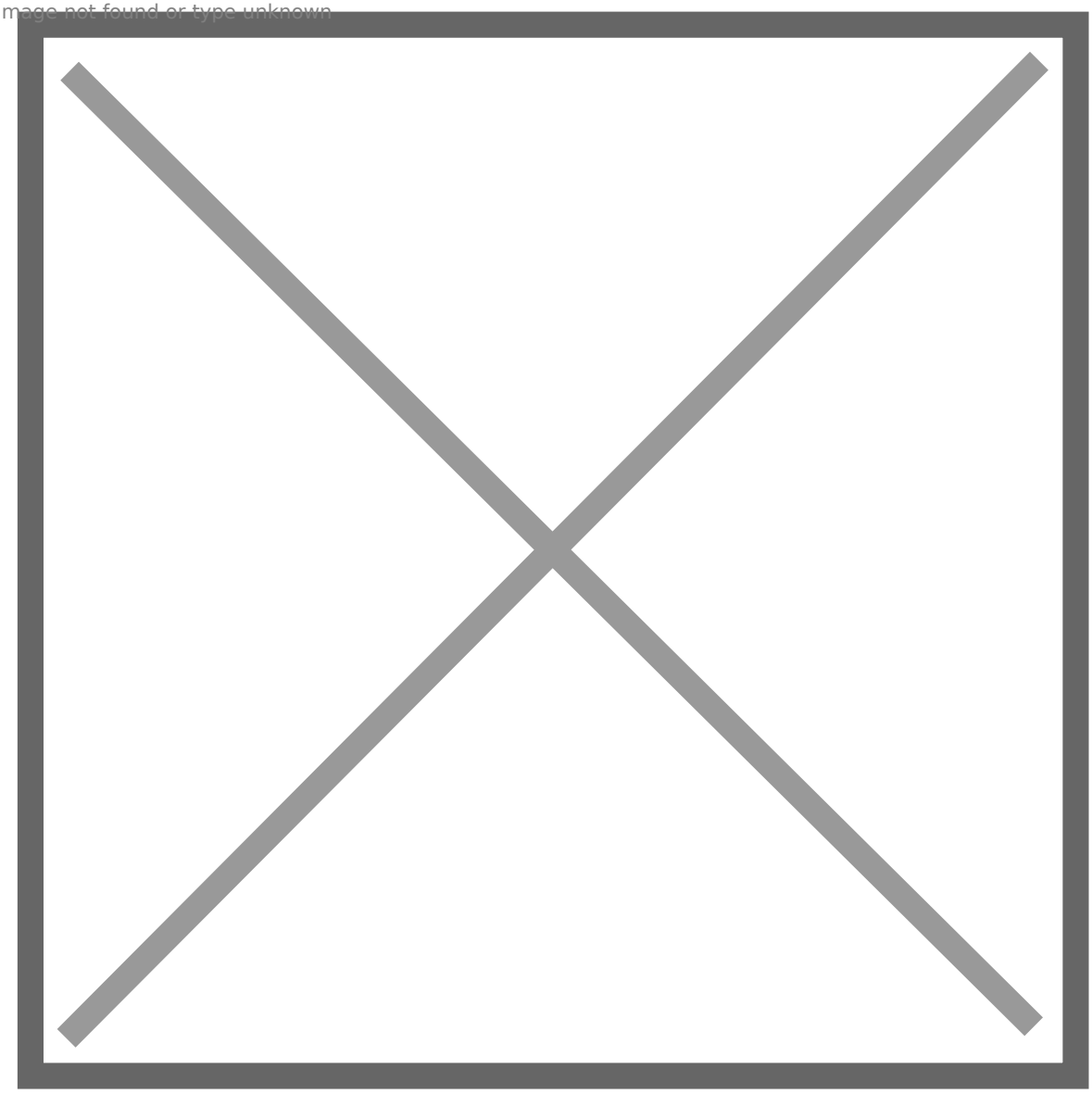

Ο θρύλος της «Κυρά-Αρχιμανδρειώτισσας»

Μια από τις πιο καθηλωτικές στιγμές της ομιλίας ήταν η αναφορά στον θρύλο της ίδρυσης της Μονής Αρχιμανδρείου.

Όπως διέσωσε ο Δημήτρης Σαλαμάγκας, όλα ξεκίνησαν από μια τσοπάνισσα που είδε τις κουρούνες να αποφεύγουν έναν πλάτανο. Εκεί, ψηλά στον κορμό, βρέθηκε η εικόνα της Παναγίας, η οποία «επέτρεψε» να την κατεβάσουν μόνο όταν έφτασε ο Δεσπότης με λιτανεία.

Μάλιστα, η κ. Λιάμπη επισήμανε την εντοιχισμένη ανάγλυφη μορφή στην είσοδο του ναού, που κατά την παράδοση απεικονίζει την τσοπάνισσα του θρύλου.

Η Πρόεδρος της ΕΗΜ έθεσε και μια σημαντική πρόκληση για τη μελλοντική έρευνα, αναφερόμενη στις «θραυσματοποιημένες» πληροφορίες που μας άφησαν λόγιοι όπως ο Αραβαντινός, ο Λαμπρίδης, Σαλαμάγκας και ο Βρανούσης.

διαίτερη αίσθηση προκάλεσε η αναφορά της στον χαμένο Μητροπολιτικό Ναό του Παντοκράτορα, που υπήρξε η αρχαιότερη και πλέον αξιόλογη Μητρόπολη των Ιωαννίνων εντός του Κάστρου.

Μαζί με τον Ναό των Ταξιαρχών, οι περικαλλείς αυτοί ναοί παραμένουν μέχρι σήμερα «βυθισμένοι» στη σιωπή των ανασκαφών, οι οποίες δεν έχουν αποδώσει ακόμη τους αναμενόμενους καρπούς.

«Πόσα θα θέλαμε να μάθουμε για τη μορφή και το μέγεθος αυτών των ναών που ήταν άρρηκτα συνδεδεμένοι με την ιστορία του τόπου», σημείωσε χαρακτηριστικά η κ. Λιάμπη, καλώντας τους νέους επιστήμονες να ασχοληθούν συστηματικά με την αποκωδικοποίηση αυτών των ιστορικών μυστικών.

Στο πλαίσιο του επιστημονικού συνεδρίου ο Μητροπολίτης Ιωαννίνων κ. Μάξιμος εξέφρασε την ευγνωμοσύνη του προς την ΕΗΜ, την Αρχαιολογική Υπηρεσία και τους επιστήμονες, και εστίασε στην ανάγκη να μην θεωρούμε την πολιτιστική μας κληρονομιά ως κάτι που αφορά αποκλειστικά τους «έχοντες».

Ο Μητροπολίτης τόνισε ότι το παράδειγμα των Μεγάλων Ευεργετών, που κόσμησαν την πόλη με ναούς-κοσμήματα, κρύβει έναν κίνδυνο: «Να νομίσουμε ότι πάντοτε θα υπάρχει κάποιος πλούσιος που θα βάζει τα χρήματά του και εμείς δεν θα χρειάζεται να κάνουμε τίποτα». Ο ίδιος ξεκαθάρισε πως είτε πρόκειται για έναν ναό, είτε για τον δήμο, είτε για την ίδια την πόλη, η προστασία και η συντήρηση του «κοινού» είναι υποχρέωση κάθε πολίτη.

Image not found or type unknown

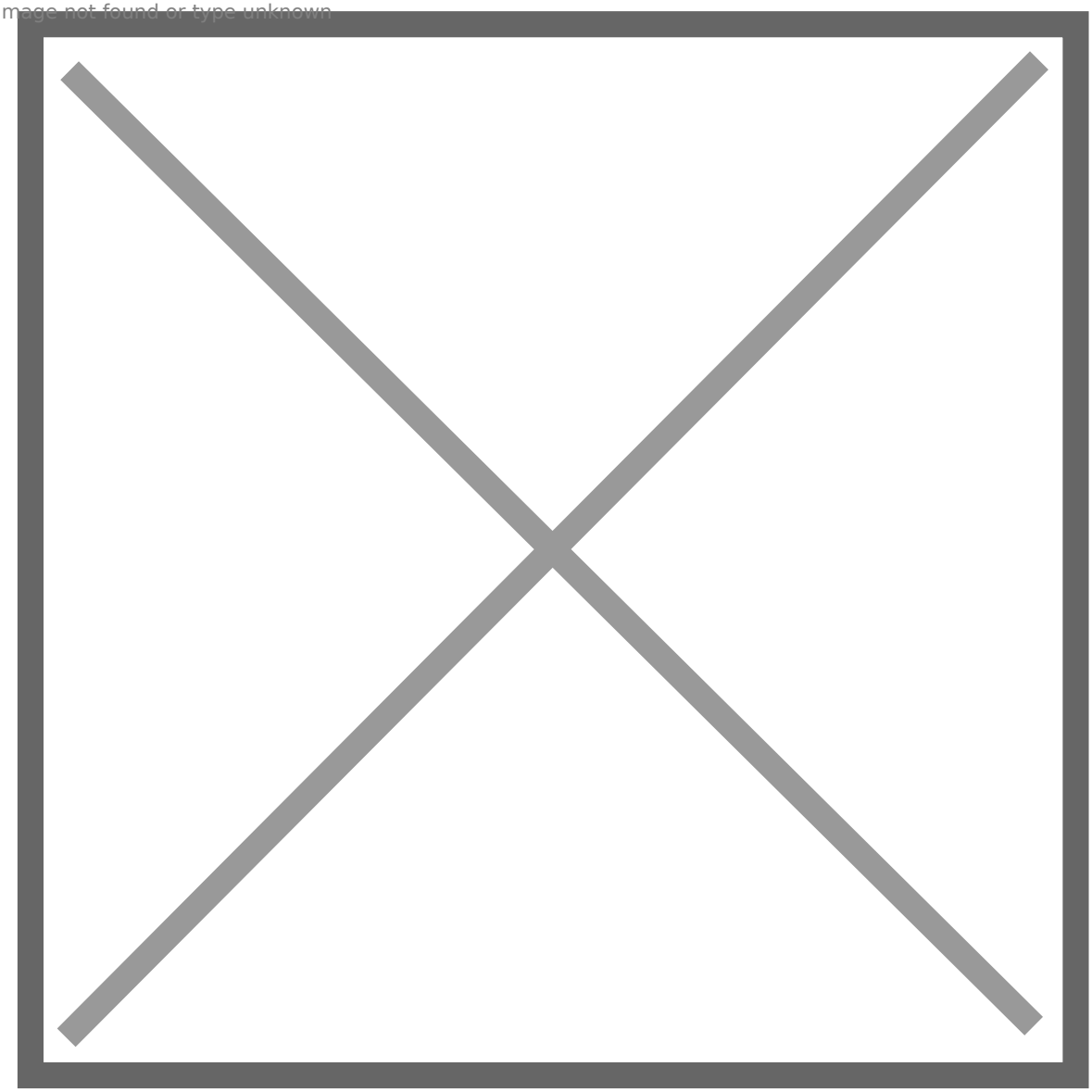

Η απάντηση στην κριτική για τις δωρεές

Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε η αναφορά του σε σχόλιο που διάβασε σε ιστοσελίδα (site) μετά τη φωτιά στον Μητροπολιτικό Ναό, το οποίο υποστήριζε ότι «δεν πρέπει ο Δεσπότης να ζητάει χρήματα από τον κόσμο, αλλά να πληρώσουν οι πλούσιοι».

«Δεν είναι σωστό. Βεβαίως οι άνθρωποι που έχουν, αν επιθυμούν ελεύθερα, να δώσουν. Όμως όλοι μας έχουμε ευθύνη να διαφυλάξουμε αυτά τα μνημεία. Είτε από το πλεόνασμα είτε από το υστέρημα, η προσφορά για το “κοινόν” έχει τεράστια αξία» ανέφερε.

Τέλος, ο Μητροπολίτης αναφέρθηκε στις εργασίες που έγιναν τα τελευταία χρόνια στους κεντρικούς ναούς της πόλης, οι οποίες αποκάλυψαν στοιχεία που παρέμεναν

κρυμμένα για δεκαετίες. Ευχαρίστησε την Περιφέρεια Ηπείρου για τη στήριξη, αλλά και ιδιώτες που βοήθησαν καθοριστικά στον καθαρισμό του Μητροπολιτικού Ναού μετά τη ζημιά που υπέστη η εικόνα.

«Στόχος μας είναι να αποκτήσουμε γνώση και συνείδηση των πραγμάτων», κατέληξε, δίνοντας το σύνθημα για ένα διήμερο επιστημονικής και πνευματικής αναζήτησης.

Παρεμβάσεις κατά την έναρξη των εργασιών έγιναν από τον Αντιπεριφερειάρχη Βασίλη Γοργόλη, τον Πρόεδρο του ΔΗΠΕΘΕ και πρώην Πρύτανη Γιώργο Καψάλη, τον Πρόεδρο του ΤΕΕ Ηπείρου Γιάννη Τσίγκρο και άλλους.
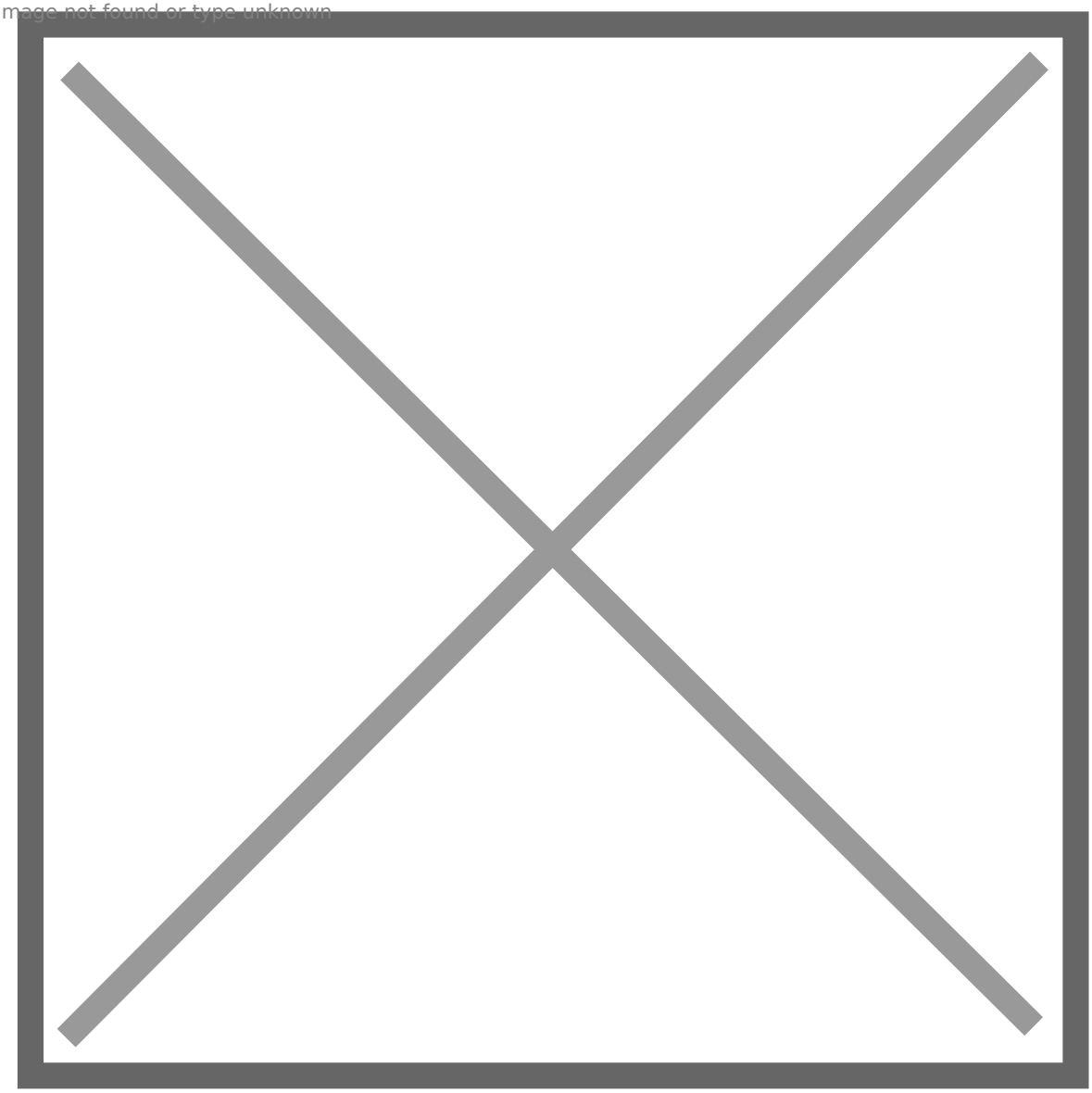
Image not found or type unknown